

Тетяна ШЕСТАКОВСЬКА

ОЇ ДААЕЇІ І В ДІ ЧАЕОЕІ І ЧАААЕУІ І - НАДААІ УІ - І НАОЕ
 БЕ НЕЕААІ АІ - НІ ОАЕУІ І -АЕІ І І І ²×І І - НЕНОАІ Е

Розглянуто цілі управління розвитком загальної середньої освіти як складової соціально-економічної системи. Проаналізовано фактори розвитку освіти та можлива структура ресурсів для забезпечення сталого розвитку освіти. Запропонована система загальноосвітнього кластера як механізму управління розвитком системи освіти в рамках соціально-економічного розвитку території. Здійснено узагальнення концептуальної моделі розвитку системи загальної середньої освіти.

The article considers the objectives of development of secondary education as part of the socio-economic system. Factors of Education and the possible structure of resources for sustainable development education. The proposed system is a comprehensive cluster management as a mechanism for the development of education in the socio-economic development of the territory. Done generalization conceptual model of the development of secondary education.

До сфери освіти сьогодні звернуто увагу багатьох вчених і політиків. Практично у всіх країнах, що демонструють високі темпи економічного зростання, пріоритетним напрямком є розвиток освіти. Для того щоб вірно сприймати, аналізувати й оцінювати інформацію, людина має володіти достатнім інтелектом і необхідним комплексом знань. Основи для цього закладаються саме на рівні загальної середньої освіти, що висуває все більш високі вимоги до загальноосвітніх навчальних закладів.

Основним фактором, що робить визначальний вплив на розвиток системи загальної середньої освіти як соціально-економічної системи, є якість управління нею. У соціальних системах стійкість автоматично не забезпечується і має виступати як самостійний предмет аналізу в межах управління розвитком, супроводжуватися постановкою і рішенням специфічних управлінських завдань, вибором адекватних засобів управління, організаційних форм і механізмів.

Сучасні дослідники приділяють доволі велику й обґрунтовану увагу відносно новим (для сфери освіти) підходам і методам, що дає змогу підвищити якість управління розвитком – стратегічного та програмно-цільового підходу. Так, у працях В. Аванесова, М. Л. Аграновича, С. А. Белякова, Є. В. Бондаревської, Е. Гонтмахера, Л. М. Гохберг, І. І. Калини, Я. М. Кузьміна, А. Н. Майорова, А. М. Стадник та ін. представлено аспекти стратегічного управління освітою, розглядаються основні чинники, що впливають на вибір стратегії розвитку і формулюються стратегічні пріоритети у сфері освіти.

Особливий інтерес становлять сучасні праці, що відображають взаємодію суспільства та освіти, осмислення цивілізаційних зрушень, що впливають на соціальні процеси, співвідношення культурологічних та економічних чинників впливу на освіту – це роботи С. Л. Братченко, Е. Краєвського, І. С. Каленюк, Р. І. Капелюшнікова, В. Г. Кременя, Я. І. Кузьміна, А. М. Новикова, Л. І. Пирогової, В. А. Садовнича, У. Сміта, Ч. Смоліна, Д. Тейхейра, Л. І. Якобсона та ін. Водночас залишаються малодослідженими питання управління розвитком системи загальної освіти, пошуку інноваційних форм її організації та підвищення якості.

Недостатність вивчення проблеми, а також недосконалість окремих елементів механізму управління загальною середньою освітою в умовах реформування системи освіти визначили мету дослідження, яка полягає в розробці теоретичних положень щодо управління розвитком системи загальної середньої освіти як складової соціально-економічної системи.

Освітня система більш консервативна, в ринкові відносини вступила порівняно недавно. Тим не менш, зміни, що відбуваються в соціально-економічному устрої України від початку 1990-х рр., зумовили реформування сфери освіти, припускають докорінні зміни і систем управління освітою на

всіх рівнях – державному, регіональному, місцевому. Потреба управління розвитком освіти як системи приводить до необхідності зміни його цільових орієнтирів, які пов'язані із забезпеченням соціальної функції освіти. По-перше, це цілі формування єдиного освітнього простору, забезпечують високо-ефективну систему послуг і умов, що відповідають освітнім потребам всіх верств і груп населення. По-друге, це цілі формування практики соціалізації та виховання підростаючого покоління з урахуванням загальнолюдських цінностей і цінностей національної культури. По-третє, це цілі перетворення освіти в систему, що розвивається, здатну забезпечувати розвиток особистості та розвиток місцевих громадських систем за умови корпоративної взаємодії між усіма соціальними інститутами [3].

Сучасні дослідники приділяють велику увагу відносно новим (для сфери освіти) підходам і методам, що дають змогу підвищити якість управління розвитком. Виходячи з досвіду зарубіжних країн, було згруповано і проаналізовано фактори, які впливають на розвиток освіти та загальної середньої освіти зокрема, що представлені на рис. 1.

Рис. 1. Основні фактори, що впливають на стратегію розвитку середньої освіти в Україні

З позицій забезпечення стійкості розвитку необхідним доповненням виступає концепція ресурсного управління, яка виходить з того, що не тільки розвиток, але саме функціонування будь-якої організації, досягнення її інституційних цілей неможливо без ефективного управління ресурсами, створення необхідного ресурсного потенціалу.

При визначенні структури ресурсів, яка має забезпечувати розвиток закладів середньої освіти, ми враховуємо те, що в сучасних умовах ефективного управління процесами розвитку забезпечується за допомогою інструментів проектного менеджменту, в тому числі проектного інвестування, при якому розраховуються і мобілізуються ресурси для вирішення конкретного комплексу завдань та отримання певного результату [5].

В ході аналізу було виокремлено ресурси розвитку загальної середньої освіти за їх економічною сутністю (рис. 2) та за джерелами формування (рис. 3).

Рис. 2. Класифікація ресурсів розвитку середньої освіти за їх економічною сутністю

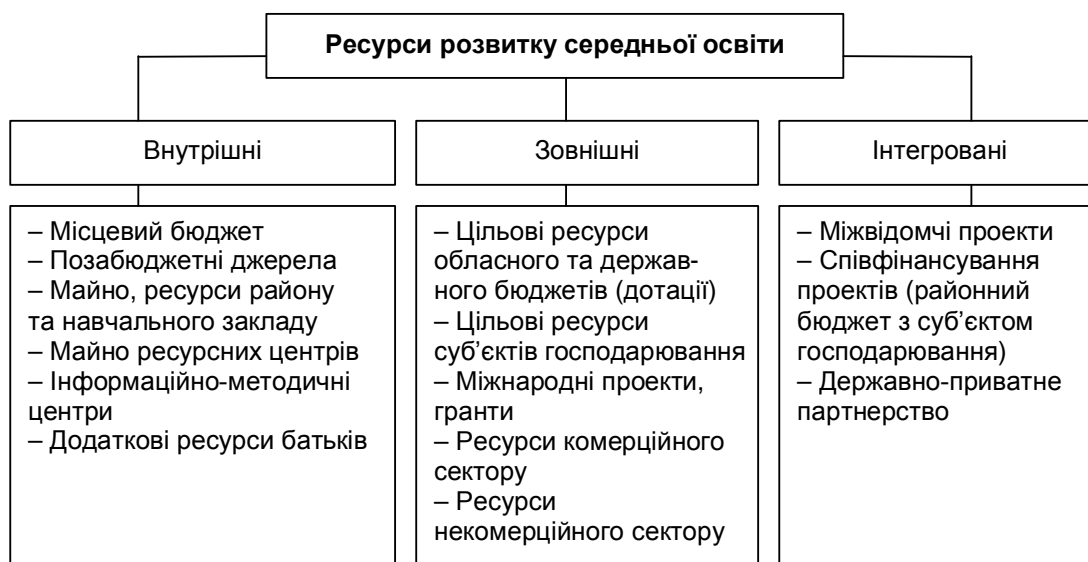

Рис. 3. Класифікація ресурсів розвитку закладів середньої освіти за джерелами формування

Водночас очевидно, що пошук оптимальних стратегій і механізмів розвитку загальної середньої освіти в сучасній Україні може бути тільки при комплексному розгляді та вирішенні проблем освіти, проблем місцевого самоврядування та проблем економічного розвитку територій. Ця зв'язка дозволяє реалізувати стратегічний підхід до модернізації середньої освіти, оскільки робить предметом аналізу зовнішні для освітніх установ умови, таке соціально-економічне середовище, яке на даний час найбільшою мірою визначає реальні можливості модернізації.

Розвиток середньої освіти поза соціально-економічним розвитком території неможливий, оскільки загальна освіта тісно пов'язана з життям родини, з місцем проживання, із загальними умовами та якістю життя, із соціальною інфраструктурою і навіть з економічним потенціалом.

Звідси з'являється сукупність суб'єктів, зацікавлених у розвитку освіти та пов'язаних з ним на рівні цілей і ресурсів розвитку – це структури (галузі, підприємства, органи влади), які усвідомлюють свій зв'язок з освітою, демографією, з інвестиційною та іншою привабливістю території. Фактично це потенційні учасники освітнього кластера, в якому розвиток кожного тією чи іншою мірою залежить від розвитку інших, де кожен може стати більш ефективним за рахунок інтеграції цілей і ресурсів. Структура загальноосвітнього кластера представлена на рис. 4.

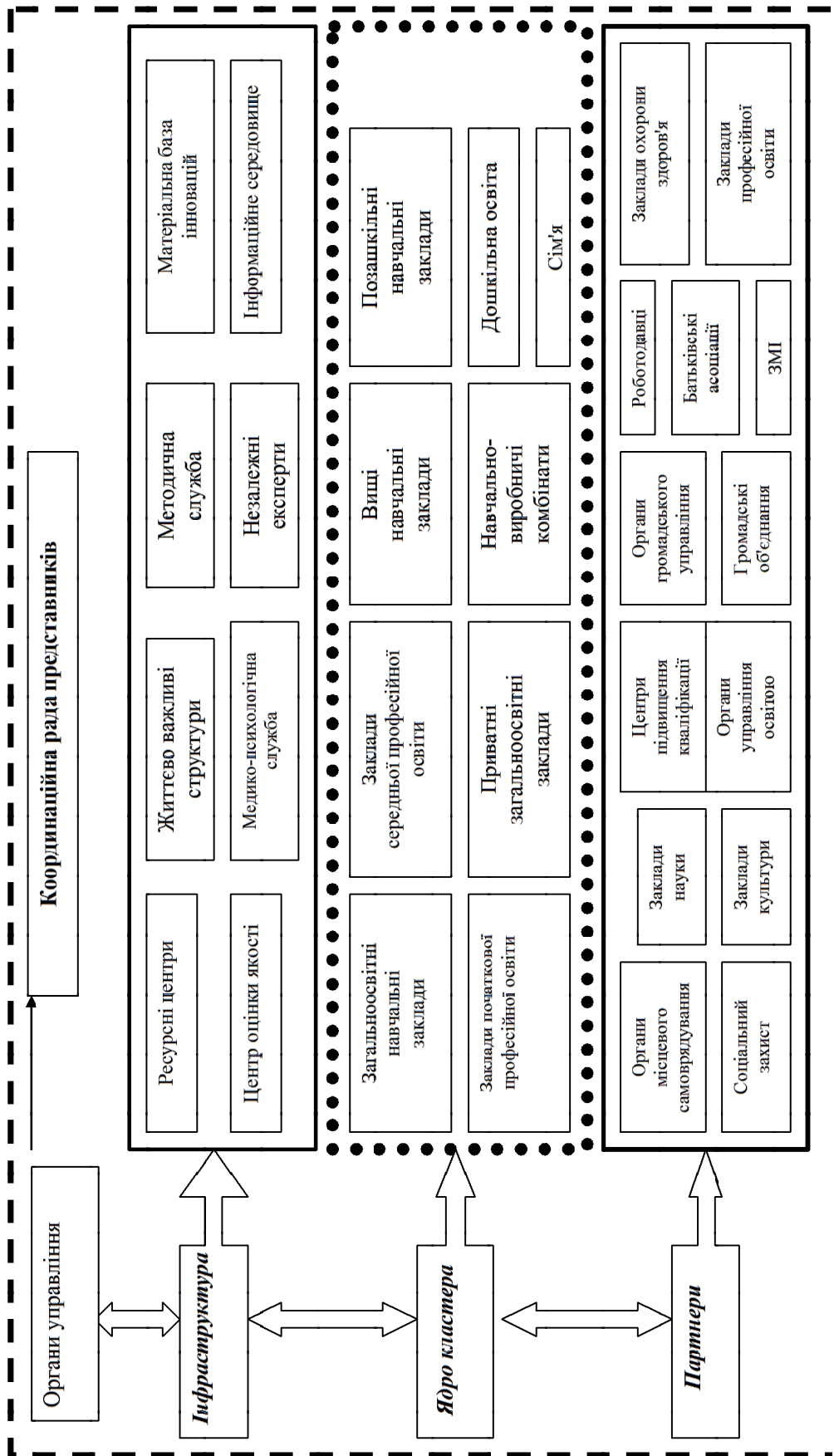

Рис. 4. Структура загальноосвітнього кластера

Досягнення нових цілей освіти вимагає від школи співпраці, соціального партнерства зі сферою додаткової освіти, сферою культури, (для вирішення завдань виховання), постійної співпраці зі сферою охорони здоров'я, спортивними організаціями і товариствами (в зміцненні здоров'я дітей), з підприємствами та організаціями реального сектору економіки (для професійної орієнтації, підготовки кадрів для місцевого ринку праці), з установами професійної освіти (для профільного навчання), з громадськими організаціями, місцевими органами влади і управління (для реалізації соціальних проектів, профілактики асоціальної поведінки) і т. ін.

Ця співпраця різних організацій і галузей, що діють на території, здатне поставити вектор розвитку системи середньої освіти, що має соціальну значущість для місцевого співтовариства, та консолідації ресурсів для цього розвитку. Отже, для принципової зміни ситуації потрібні форми горизонтально інтегрованого управління, що забезпечує внутрішньогалузеву та міжгалузеву інтеграцію ресурсів в інтересах розвитку систем середньої освіти, пов'язаною з цілями розвитку території [4].

У ході дослідження була запропонована модель управління середньою освітою на місцевому рівні, яка здатна забезпечити стійкість її розвитку.

В найбільш узагальненому вигляді модель управління розвитком закладів середньої освіти представляється як сукупність блоків, що включають основні елементи системи управління, та сукупність необхідних і достатніх зв'язків між цими елементами (рис. 5).

Рис. 5. Концептуальна модель управління розвитком системи загальної середньої освіти

Ключовими положеннями в концепції управління, як основи управління розвитком загальної середньої освіти в умовах соціально-економічної модернізації, є:

1. Вибір територіально-міжгалузевої моделі управління розвитком освіти.
2. Використання в ролі теоретичної основи сукупності принципів положень концепції «управління за цілями», «стратегічного управління», «стійкого розвитку», «ресурсного управління».
3. Формування та використання горизонтально інтегрованих форм і механізмів управління розвитком загальної середньої освіти.
4. Формування освітніх кластерів як сучасної організаційно-економічної форми, яка забезпечує стійкий територіальний та галузевий розвиток.

Отже, для забезпечення сталого розвитку системи загальної середньої освіти необхідно сформувані основні управлінські завдання, які б враховували всі елементи потенціалу розвитку освіти. Для того, щоб управлінські рішення відповідали цим вимогам, необхідна побудова цілісної системи управління, де принципи, функції, структура та механізми управління були б узгоджені між собою і спрямовані на досягнення мети сталого розвитку.

Література

1. *Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf.*
2. *Каленюк І. С. Освіта в економічному вимірі: потенціал та механізм розвитку / І. С. Каленюк. – К. : Кадри, 2001. – 326 с.*
3. *Калина И. И. В общем образовании необходимы более четкие схемы управления / И. И. Калина // Вестник образования. – 2010. – № 11. – С. 4–8.*
4. *Паращенко Л. Развитие заальной средней освіти как проблема теории и практики управления образованием / Л. Паращенко // International Conference «Effective School: Success Factors». – 2011. – № 4. – С. 26–37.*
5. *Підліснюк В. Сталий розвиток суспільства: роль освіти : путів. / Підліснюк В., Рудик І., Кириленко В., Вишенська І., Маслюківська О. ; за ред. В. Підліснюк – К. : Вид-во СГД «Ковальчук», 2005. – С. 88.*
6. *Стадник А. М. Державне управління системою загальної середньої освіти на регіональному рівні : автореф. дис. канд. наук з держ. управління: 25.00.02 / А. М. Стадник. – Донецьк : Донец. держ. ун-т упр., 2009. – 23 с.*
7. *Стратегія реформування освіти в Україні : рекоменд. з освіт. політики. – К. : К.І.С., 2003. – 296 с.*